

PILAR

Interview met Pilar Castro Peruga

Leeftijd: 70 jaar.

Datum interview: 11 juni 1985

Plaats: op mijn kamer in casa de la Maria-Carmen, habitaciones

-----
Haar naam had ik al eerder van Luis en Fina gekregen, van Jose-Oto. Uiteindelijk kwam de Basurero naar me toe: Ik heb nu een mevrouw voor je gevonden die heel goed is, maar perse niet bij haar thuis wil praten. Ze heeft een slagerij, waarin haar dochter en schoonzoon werken en die schoonzoon is rechts en in zijn aanwezigheid kan maar beter niets gezegd worden.

Voorstel van haar om naar mijn huis te komen, als me dat gelegen kwam.

's Morgens om half 11 kwam ze langs en viel direkt met de deur in huis: hoe zij behandeld werd toen de nationalen het dorp veroverden. Ben met haar toestemming midden in een gesprek begonnen met opnemen.

P:.....en die ander werd ook mee naar de gevangenis genomen en daar hebben we gedurende 21 dagen gezeten. We werden hier tot mei opgesloten en daarna overgebracht naar de gevangenis in Barbastro en daar heb ik twee jaar gevangen gezeten.

In februari hadden ze ons eerst opgepakt en geslagen en daarna de 22 dagen tot mei gevangen gezeten.

De eerste keer dat ze ons pakten, dat was hier in het dorp, werden onze hoofden kaalgeknipt, van de meisjes heir van het dorp. Een ander meisje is er aan doodgegaan, aan de slagen. Ik denk dat ik wat sterker was dan zij en daarom wat meer kon hebben.

Maar haar hadden ze ook opgepakt en naar de gevangenis gebracht en daar overleed ze. Ze is ziek geworden en omdat we nauwelijks te eten kregen is zij overleden.

Met zo'n 500 vrouwen zaten we in de gevangenis, niet alleen maar met jonge vrouwen, er zaten er bij van 70 jaar.

Hier in het dorp zaten we maar met 4 vrouwen gevangen. Daarna vervoerden ze ons naar Huesca; eerst werden we op een nacht naar Binefar vervoerd en de nacht daarop naar Huesca. We bleven twee maanden in Huesca en de rest van de tijd in Barbastro. In het klooster van de nonnen daar. Dit was met Carmen en Maria. Zij werden eerder dan ik vrijgelaten. Maar zij hadden het er slechter gehad dan ik. Want op de etage waar ik zat, kwamen de nonnen weer terug en ik ben niet slecht behandeld, hoewel ik van de kerk niets moest hebben, want ik blijf wie ik ben. En aan het geloof heb ik ook toen niets gedaan. Maar ik kon gewoon mijn werk daar verrichten, ik moest schoonmaken en ze behandelden me niet slecht. Na twee jaar ben ik naar Lerida gegaan waar mijn man ook was. Toen zijn we terug naar dit dorp gekomen om bij onze ouders te wonen en hier, iedere dag opnieuw probeerden ze ons angst aan te jegen, ons te intimideren. Ze hebben ons bijna in ons huis vermoord. En iedereen, de guardias, de rechtsen, maar iedere dag, iedere dag.

Langzamerhand is dat afgenomen, maar je moet wel een sterke geest hebben om dat aan te kunnen.

We kunnen nog steeds niet over deze dingen praten, wel met onze dochter, maar met haar man niet, want hij is van de andere kant, nee, hij niet, want hij was toen te jong, maar zijn ouders waren toen van de andere partij.

Hij weet nu wel waar we staan, maar we praten er nooit over.

We hebben wel met hem gepraat toen de verkiezingen plaats vonden.

Hij wilde niet stemmen en wij hebben hem toen verteld dat zijn stem

dan gaat naar de grootste partij en dat dat ook stemmen is. En we vroegen wie hij dan wilde dat zou winnen en hij zei dat hem dat nietinteresseerde. Het is een goede jongen en hij werkt hard, maar we kunnen niet met hem over onze idealen praten. We hebben echter geen angst dat hij ons zal verraden of zoiets als rechts de macht weer grijpt, nee, zo erg is het niet. Wat dat betreft ben ik voor hem niet bang, voor anderen wel.

Dat was in het begin wel anders, toen de eerste regering gekozen werd hoorden we wel opmerkingen, dat zij nauwelijks macht hadden en dat de werkelijke macht niet in handen was van de regeringspartijen.

Maar ik begrijp van de huidige politiek ook niets meer. Ik ben nu al 70 jaar, de politiek wordt steeds ingewikkelder en mijn hoofd steeds minder. Ik lees ook nauwelijks meer maar onze dochter legt ons vaak het een en ander uit.

Bovendien heb je zoveel andere dingen aan je hoofd, door de winkel beneden en het huishouden boven ben je eigenlijk voortdurend in de weer. Maar onze dochter is wel intelligent en legt ons vaak iets uit of zegt ons, nee, dat doe ik niet, want dat zouden jullie toch niet begrijpen.

Toen de oorlog begon was ik 21 jaar. Ik trouwde toen ik 22 jaar en voor ik 23 werd kreeg ik de dochter. Mijn man vertrok naar het front in Valencia en die heb ik gedurende drie jaar niet gezien. En ik ben bij de grootouders gebleven, de ouders van mijn man, want de mijne waren dood. Een zusje van me is met haar man naar Frankrijk vertrokken, een broer van me is al vrij vroeg naar het front vertrokken en die is daar gesneuveld, dan had ik nog een broer die een paar jaar geleden in Alcolea gestorven is endan heb ik nog een zus van 82 jaar, die in Terrassa woont, zij is de oudste. Ik had nog twee broers, maar die zijn ook in de oorlog omgekomen.

V: Kun je je iets van de kollektiviteiten herinneren?

P: Wat zal ik je daarover vertellen? Ja, dat weet ik niet, daar kan ik me niets van herinneren.

V: Wat voor een werk verrichtte je toen?

P: Toen werkten we op het land. Hooien of suikerbieten, we werkten allemaal samen, in kollektiviteit. Wanneer de mannenekstra arbeidskrachten nodig hadden, kwamen ze ons halen en dangingen we gezamenlijk in de kollektiviteit werken. En dan gingen alle vrouwen mee aan het werk. Alle jongeren samen en alle meisjes uit het dorp die de leeftijd hadden om te werken gingen met de jongens mee om op het land te werken. En er waren er heel veel die altijd van de partij waren, veel vrouwen, Maria ook, we hoorden niet bij een bepaalde partij maar we kwamen altijd samen en we gingen dan ook samen aan het werk.

Wij hadden ook een broer van 19 jaar die als vrijwilliger naar het front vertrokken was. Met 19 jaar hoor je geen vrijwilliger in het leger te zijn, maar dit gebeurde in die tijd heel vaak.

In dit dorp was er bovendien nog een grote opschudding geweest toen de verdeling van de terreinen in percelen plaatsgevonden had. Want een heleboel wilden het beste voor zichzelf houden en voor de armsten bleef dan het slechtste over. Maar nee, senior, dat is niet eerlijk, de verdeling zal voor iedereen hetzelfde zijn. Degene die wat wil hebben kan zich inschrijven, degene die het er niet mee eens is dat iedereen hetzelfde krijgt, kan het laten. Toen hebben een heleboel armen grond gekregen. Maar toen met de oorlog en veel bezitters van de percelen waren gevlucht en de pacht werd niet betaald en de grond niet bewerkt. En toen hebben de rechtsen het land in beslag genomen en mensen konden het niet terugkrijgen, want het was al verkocht en zo. Dat is ook met land van mijn broers en van mijn man gebeurd. En dat is echt heel erg geweest, dat hadden ze nooit mogen doen. En

niet dus.

dan hebben ze ook nog het paleis verkocht en dat kan ook niet, want dat was bezit van het sindikaat en het is voor heel weinig verkocht en nu mag het dorp het weer voor veel geld terug kopen. En hoewel er heel veel mensen vertrokken zijn of overleden, hadden ze daar toch wat zorgvuldiger mee kunnen omspringen, want met name het paleis heeft heel veel voor ons betekend.

V: Waarvoor hebben jullie het paleis dan gebruikt?

P: Het was onze balzaal. Het was van ons en toen de oorlog begon hadden we daar onze dansavonden en de film. Het was echt van ons. Er was nog een andere danszaal maar deze was van ons en hier gingen onze jongeren altijd heen.

En die Zagarra wist wel wat het voor ons betekende toen hij het paleis kocht, maar nu heeft hij waarschijnlijk geen geld meer of heeft hij een hoge hypotheek moeten nemen en nu mogen wij het weer terug kopen. En hij heeft zeer goede vriendjes in het bankwezen, in de banken van het dorp en het is dus doorgestoken kaart. We hebben dit gehoord van een kennis, die voor de banken het land doorreist en die vertelde ons van het paleis. Dat Zagarra het paleis moest verkopen en dat hij dat aan de gemeente wilde doen.

Ik kan me niet herinneren welke films ze toen in het paleis gedraaid hebben. Maar weet nog wel dat we daar met jongens en meisjes heengingen, ook naar het theater, de voorstellingen werden ook in het paleis gehouden. En daar gingen we dan allemaal heen.

En we hadden ook hier in het dorp een theatergroep waar alle jongeren aan meededen. Ik ook. Een van de toneelstukken was "luz frente a las tinieblas", het ging over arbeiders. Maar meer titels weet ik niet meer.

Weet je, het grote verschil met de tijd voor de oorlog en tijdens de oorlog, is dat we later veel meer vrijheid hadden. Ik kan me de details niet meer zo goed herinneren, dat komt ook door alle ellende die we nadien van de oorlog meegemaakt hebben, maar we waren tijdens de oorlog veel vrijer.

Het lijkt een beetje op nu, want we hebben heel lang met niemand, maar dan ook niemand, kunnen praten.

En vertelt een anekdote over de begin jaren van de democratie toen ook Carillo een rol speelde en een vrouw in een winkel vertelde dat ze al die kommunisten maar beter weer meteen in de cel kunnen stoppen; woede en het verhaal dat ook onschuldigen gevangen hebben gezeten, zoals zij etc.)

Die mensen hebben voor niets anders vastgezet dan voor een ideaal en sinds wanneer is dat slecht? Maar zulke discussies konden jarenlang niet plaatsvinden en we moesten werkelijk alles over onze kant laten gaan. En de meeste van hun akties zijn wraakakties geweest, als je ziet hoeveel onschuldigen ze gepakt hebben.

Als je weet wat ze mijn zwager en schoonzus gedaan hebben..niets gedaan, maar ze hebben hun hele huis leeggehaald en gedurende 9 maanden lang is ze iedere dag ter ondervraging uit haar huis gehaald. En dan kon ze schoonmaken. Eerst had ze 14 maanden in de gevangenis gezeten, dat was toen de nationalen het dorp hadden overgenomen. Toen de nationalen kwamen vluchtten we eerst met zijn allen naar de monte. Maar we kwamen terug, want waar moet je heen als je weggaat? Mijn vader is wel weggegaan met mijn zus, hij stierf in een ziekenhuis nadat hij ziek geworden was. Mijn zus wist naar Frankrijk te ontkomen.

Toen de nationalen kwamen pakten ze ons op en moesten we de kerk aan gaan vegen en het dorpsplein. En daarna konden we ook de kazerne gaan schrobben en toen we te eten vroegen, want, mira, het was voor ons een jornal, een dagtaak, en als we daar niet werkten zouden we elders werk kunnen zoeken en we vroegen dus om eten, want jullie betalen ons

niet. Eten jullie maar wat je bij je hebt. Maar natuurlijk hadden we niets te eten. We hadden niets meer, ze hadden ons eerst alles afgepakt.

Dit hebben we 9 maanden moeten doen. Die van de guardia hebben ons korrekt behandeld, dat wel. Ze probeerden zelfs af en toe eten voor ons te versieren. (de cuartel, die we toen moesten schoonmaken, is het lege huis dat tegenover de benzinepomp staat. Daarvoor zetelden de komitees hier.) We verdienden al die tijd dus geen rooie cent. Een anekdote over de menselijke houding van een sergeant een keer t.o.v. Pilar, die haar jonge kind te verzorgen had.

We hebben allemaal deelgenomen aan de CNT, mijn broers, ouders, zwagers, schoonouders, allemaal.

Alle mannen en jongens deden wel aan de vergaderingen mee die er waren, maar wij vrouwen gingen wel naar het paleis en zo, maar deelnemen aan vergaderingen, nee, wat wist je van die dingen?

Later ga je over al die dingen wel nadenken, maar ik was toen nog jong en had daar geen flauw benul van. (22 jaar en wel een kind (?)H.)

Maar ik kwam wel in het Centro Obrero, maar dat was voornamelijk voor de oorlog, want toen had ik een nicht, wier familie daar konsjerje was.

Toen de opstand van 1933 uitbrak was ik niet hier in het dorp, maar in Terrasa. Daar ben ik van mijn 15e tot mijn 21e geweest. Daarom kan ik je ook niet zo heel veel van toen vertellen, want ik ben pas weer een paar maanden voor de oorlog teruggekomen.

Mijn vader en mijn broer hadden wel een perceel van de duke de Solferino, we hadden er dus twee.

Na de oorlog hebben ze die afgepakt want er moest betaald worden en dat konden ze niet want ze waren weg.

De kollektivisaties zijn begonnen met de oorlog. Velen gingen weg en het werk werd verdeeld tussen allen die gebleven waren. Voor die tijd werd er wel gemeenschappelijk op de verschillende percelen gewerkt, maar pas in de oorlog werden de terreinen samengevoegd.

En rken maar dat we veel harder mosten werken dan voorheen, want nu mosten ook al die gronden bewerkt worden die achtergelaten waren. En een heleboel moesten nog in produktie gebracht worden, want die waren nog nooit bewerkt geweest.

We gingen toen naar de kooperaties om spullen te verkrijgen, maar die waren ook pas tijdens de oorlog begonnen.

Van geld was geen sprake meer, we hadden alleen maar kartonnetjes en we hadden geen rooie cent meer, maar niemand had nog iets. Buiten het dorp kon je dus niets kopen. Later kwam het geld weer terug.

Pues, me tengo que ir, tengo que preparar la comida...